

BŪVMATERIĀLI KĻŪST CILVĒKAM UN VIDEI DRAUDZĪGĀKI

Viena no daudzu būvmateriālu kopīgām iezīmēm ir to sastāvā esošās ķīmiskās vielas un produkti, kas nepieciešami, lai, piemēram, uzlabotu būvmateriālu īpašības vai paplašinātu to izmantošanas iespējas, un bez šo ķīmisko vielu un produktu klātbūtnes būvmateriālos vai to ražošanas procesā progress attiecīgajā nozarē būtu apgrūtināts.

Bet ļoti svarīgs faktors ir šo ķīmisko vielu un produktu ietekme uz cilvēka veselību un apkārtējo vidi, kas neapstrīdami ir būtiski arī katram no mums. Vienmēr jāatceras, ka daudz grūtāk ir cīnīties ar sekām nevis novērst cēloņus, it īpaši tad, ja runa ir par būvniecību. Pirms savas galīgās izvēles vienmēr ir vērts novērtēt visus argumentus par labu vai sliktu kādam no būvmateriāliem, kā arī to, tieši kuru no ķīmiskajām vielām vai produktiem tas satur.

Lai kvalitatīvi novērtētu ķīmisko vielu un produktu ietekmi uz cilvēka veselību un vidi, tos novērtē ar gaistošo organisko savienojumu jeb GOS rādītāju. Latvijā dažādu bīstamo ķīmisko vielu lietošanu, ņemot vērā to radīto risku cilvēkiem un videi, regulē Ministru kabineta noteikumi Nr. 158 «Noteikumi par bīstamo ķīmisko vielu un bīstamo ķīmisko produktu lietošanas un tirdzniecības ierobežojumiem un aizliegumiem». Šie noteikumi nosaka īpašus ierobežojumus un aizliegumus attiecībā uz darbībām ar atsevišķām bīstamām ķīmiskajām vielām un produktiem, kā arī materiāliem, kas satur šīs vielas vai produktus vai ir apstrādāti ar tiem. Šie MK noteikumi regulē arī tādu ķīmisko vielu kā gaistošie organiskie savienojumi (GOS) lietošanu.

Saskaņā ar šiem MK noteikumiem, lai mazinātu ķīmisko vielu vai produktu negatīvo ietekmi, visbiežāk realizē šādus pasākumus:

- ierobežo kaitīgo vielu daudzumu produktos;
- kaitīgās vielas aizvieto ar mazāk kaitīgām vielām.

GOS ir oglekli saturoša ķīmisko vielu grupa, un tie var būt gan cilvēku radīti, gan dabiski. GOS reaģē ar slāpekļa oksīdu, kas ir viens no būtiskākajiem gaisa piesārņotājiem un saules gaismā rada ķīmisko smogu. GOS ietver tādus ķīmiskos savienojumus kā formaldehīds, benzols un metilbenzols. Šīs vielas bieži lieto par šķīdinātājiem krāsās, lakās un tīrīšanas līdzekļos. Daudzi celtniecības un dekoratīvie materiāli, mākslas priekšmeti un plastmasas izstrādājumi arī var izdalīt GOS, īpaši siltā un mitrā laikā. GOS piesārņo gaisu, tā veicinot astmas un elp vadu slimību attīstību. To lietošana Eiropas Savienībā tiek regulēta, bet dažkārt bez tiem nevar iztikt, piemēram, gaisa atsvaidzinātājos. Minētajos materiālos ļoti reti, bet sastopamas ir arī kancerogēnās vielas, kas var izraisīt kairinājumu plaušās, un dažas no tām ir klimata maiņu izraisošās gāzes. Kancerogēnās vielas ir labi zināmas, un tās jau sen un sekmīgi ierobežo.

Lai maksimāli izvairītos no GOS saturošiem ķīmiskajiem būvproduktiem, jāizvēlas tādi, kas GOS satur pēc iespējas mazāk.

Par ķīmisko vielu un produktu ietekmi uz cilvēka veselību un vidi pasaulē pastāvīgi tiek veikts daudz pētījumu un, pamatojoties uz to rezultātiem, regulāri tiek izvērtēti šo vielu radītie riski un veidota arī attieksme pret šīm vielām. Spilgts piemērs tam ir azbestu saturošu materiālu lietojuma ierobežošana.